

Divadlo AHA!: Lakomá Barka

Po posledním nastudování Západočeským divadlem Cheb v roce 2012 se Lakomá Barka podle literární předlohy Jana Wericha znovu objevila na divadelních prknech – tentokrát ji zinscenoval režisér Divadla AHA! Miroslav Pokorný. Premiéra se konala 19. května 2016 v Divadle Gong.

Pohádku o hamižné Barce netřeba dlouze představovat. Je součástí pohádkového cyklu Fimfárum. Samotná kniha vyšla poprvé roku 1960, o tři roky později v rozšířené verzi. Poslední vydání je z roku 2012 a vyšlo v nakladatelství Albatros s ilustracemi Jiřího Trnky. Všechna vydání dohromady obsahují 19 neobyčejných pohádkových příběhů, které jsou nadčasové svým vysokým mravním dosahem, díky kterému se učíme porozumět opravdovým hodnotám. Vypráví o lidských neřestech, avšak více než klasické pohádce se podobá modernímu příběhu, který představuje reálný svět kolem nás. Je nablýskaným zrcadlem pitoreskních vlastností, jako je chamtivost, lakota, vypočítavost, závist. Z jazykového hlediska vyniká literární předloha svou nápaditostí, hravostí a bohatostí češtiny, je doslova pokladnicí neologismů a originálních slovních obrátů.

Nejlakomější držgrešle v Dejvicích je Barka, pomocná kuchařka místního faráře. Žije zde i chudý učitel Hynek se svojí ženou a kopou děti, starosta-pytlák a sedlák Kubát. Hladový učitel na popud své ženy v noci odpraví jednoho ze dvou čuníků pana faráře tak, aby to vypadalo jako nemoc. A od této chvíle už se děje jedna bláznivá věc za druhou. S omráčenou Barkou, pytláčícím starostou a hladovou učitelovou rodinou. Nakonec vše dobře dopadne, hladové krky jsou nakrmeny a Dejvice si nadále udrží pověst nejlakomější obce. Příběh byl již mnohokrát adaptován nejen v divadlech, ale například i pro televizní obrazovky. Tvůrci Divadla AHA! lákají na zbrusu nové zpracování pohádkové klasiky, která je určena pro děti od pěti let i pro dospělé. Pochopit Werichův humor a zejména nadsázku může být ale pro malé děti příliš složité, ukazuje přece na aktuální problémy v mezilidských vztazích. Dramatizace se chopil Miroslav Pokorný a své hudebně divadelní pojetí adekvátně a s citem přizpůsobil věku dětského publika, pro které je inscenace určena, a tím může v dětech snáze rezonovat.

Pro potřebu scénáře režisér některé pasáže přidal, ale jiné také zkrátil či vypustil, pro dynamičnost děje byly vynechány i některé popisné části textu. Před začátkem představení se divák s postavami a prostředím Dejvic seznamuje prostřednictvím vypravěče (zde byly použity úryvky z nahrávky této pohádky namluvené Janem Werichem), na konci k divákovi promluví znovu a

nezapomene ho upozornit, že pokud doufal v napravení obyvatel, pak si měl přecíst raději nějakou pohádku. Připsána byla první scéna, která uvádí diváka do děje a vysvětluje souvislosti. Rodina učitele láteří, že nemá co k snědku a hledá řešení. Podnět k podříznutí čuníka přichází od učitelovy ženy, na rozdíl od literární předlohy, kde tento nápad dostane učitel. Pasáž, která se neobjevuje v předloze, je také poslední scéna. V ní se ozve hrom a z nebe sestoupí papírový čuník jako boží znamení, varuje obyvatele před trestem, hříšníci na kolenou naoko zpytují svědomí a slibují polepšení.

Za co lze režiséra pochválit, je jeho vedení herců. Celému hereckému ansámblu se nedá upřít velké nasazení, soubor se evidentně snaží přinést na jeviště co nejvíce energie. Postava paní učitelové je v literární předloze docela nevýrazná. Vendula Svobodová ji naopak pojala jako ženu činu, ráznou matku rodu, která, aby nasýtla sedm hladových krků, donutí svého manžela jít v noci na faru zabít čuníka. Ve svých gestech je energická a téměř po celou dobu inscenace se vztyčenou vařečkou v ruce a jednou natáčkou na hlavě nepřehlédnutelná. Uhlazený Vratislav Hadraba jako učitel, v úzké vestičce, s černými brýlemi a motýlkem, dbající na správnou a důraznou artikulaci, je oproti své ženě spíše submisivní. Do role Barky režisér obsadil herce Miloše Mazala, který z ní udělal zkarikovanou figurku. Obsazení ženské role mužem je tady příliš prvoplánové, vnímala jsem ho jen jako účelový zdroj zaručeného veselí.

Dominantní složkou inscenace je hudba, hlavním prostředkem sdělení písnička, která se tak stává hybatelem děje. Většinu z nich složila Pavla Bečková, slova k nim napsal Miroslav Pokorný. Ve svých textech je důvtipný a vynalézavý a snaží se navázat na poetiku Jana Wericha. Písňe jsou poučné i hravé. Zejména povedená je písnička o čuníkovi („...*prase domácí, cpe se a nic nemá na práci...*“), kterou zpívá učitel a zároveň přitom s nadsázkou ukazuje jednotlivé části prasete na své ženě. Další zdařilá je píseň *Lumpové, chmatáci, darebové*, tu zpívá Barka, když zjistí, že si učitelovic udělali z prasete zabijačku.

O výtvarnou složku se postarala Adéla Kapellerová, která s režisérem od roku 2013 spolupracovala již na pěti inscenacích. Její výprava nápadně kopíruje filmové zpracování pohádky ve Fimfáru z roku 2002, ať už jde o kostýmní či scénické návrhy. Naopak oceňuji žertovný nápad se smutečným věncem s nápisem *Odpočivej sladce, pašíku!*, který visí Barce na krku kvůli pošlému praseti. Úsměvný je také papírový pašík s křídly, červeně nasvícený, jenž v poslední scéně sestoupí z nebes, zdvihá varovný prst a nabádá Dejvické k polepšení. Kopu dětí zastupují v inscenaci Magdalena Hniličková a Kryštof Nohýnek, ostatní děti byly nápaditě vyřešeny hadrovými panenkami s dlouhýma nohama, které jim trčí z velkého kočáru. Jinak jsem měla dojem, jako by ve svých návrzích volně převedla na jeviště filmové Fimfárum.

Inscenace diváka vychovává a vzdělává, avšak ne prvoplánovým kázáním, ale estetickým obrazem syntetizujícím nenásilně všechny umělecké složky – zejména slova s přesahem Werichovy jazykové bohatosti a hudbu, ale i pohyb a tanec. Od inscenace jsem však očekávala více odvahy,

invence a nápadu, jiné pojetí, než dosud známe z filmových adaptací. Ačkoli ji lze považovat za řemeslně zvládnutou, nemohu se ubránit dojmu, že tvůrci vytvořili inscenaci tak trochu na efekt.

(Psáno z premiéry 19. května 2016)